

[\(Време, 21.07.2011.\)](#)

Италијански министар финансија Ђулио Трмонти је током говора о пакету штедње у Сенату поредио Италију са Титаником, на коме нису поштеђени ни путници прве класе. А премијер Силвио Берлускони изјављује тих дана да криза поверења која је последњих дана погодила Италију може бити претња за све.

Забринутост због европске дужничке кризе расла је протекле недеље као жива у летњем термометру, изазивајући језу по летњој жези. Знаци да се продужава прва криза у еврозони од њеног формирања 1999. узнемирили су све – банке, политичаре и шпекуланте, дужнике и повериоце, инвеститоре и оне који их очекују. Акције су прошле недеље падале широм света, а цена злата порасла је на 1,609.51 долар за унцу, највише од 1980. Евро је био у нокдауну у односу на швајцарски франак – размењиван је по досад најнижем курсу, мада је касније почео да се опоравља.

То су неки тумачили страхом инвеститора од тога да ће се дужничка криза, која је захватила Грчку, проширити не само на Шпанију већ и на и Италију, седму по величини светску економију. У насловима великих светских листова наглашавана је сумња да би се Италија, која је годинама оптерећена дуговима, могла придружити такозваним ПИГЛС земљама (Португал, Ирска, Грчка и Шпанија).

РЕД ДУЖНИКА: Чули су се гласови и да би поред Грчке и Португала и Ирска могла да затражи још једну траншу помоћи од европског фонда за хитне случајеве и од ММФ-а.

Пред фондом за хитне случајеве еврозоне је већ поодавно ред: појас за спасавање Грчке од 110 милијарди дошао је после "сламке спаса" вредне 85 милијарди за Ирску у новембру, и након пакета тешког 78 милијарди за Португал у мају 2011.

Шеф атинске мисије ММФ-а Пол Томсен, након почетка инфузије од 110 милијарди евра, оцењује да је сервисирање огромног грчког дуга одрживо, али "на ивици ножа". Опомиње Грчку да се држи реформског програма, док грчки таксисти блокадама саобраћаја праве хаос у јеку туристичке сезоне.

Шпанија је у мају 2010. усвојила мере за смањење дефицита. Њена социјалистичка влада је покушала да избегне жестока кресања, али слаб економски раст, као и домаћи и међународни притисак, принудили су шпанску владу да додатно скреше буџет у јануару 2011.

Чула су се страховања и за Белгију, чији је јавни дуг 2010. износио 100 процената БДП-а. По том односу, она је била трећа у еврозони, после Грчке и Италије. Уз то, Белгија је годину дана без владе због спора Валонаца и Фламанаца, па стога и није био усвојен белгијски буџет за 2011. Криза тамо није ескалирала зато што Белгија има велику штедњу грађана, па се белгијски дефицит финансира углавном помоћу домаће штедње, а мање позајмицама на међународном финансијском тржишту.

"Сан Франциско кроникл" јавља да амерички званичници притискају Европу да преузме одлучније кораке како би ограничила дужничку кризу на мале земље и да поврати поверење у веће земље као што су Италија и Шпанија. Говорило се међутим и о дужничкој кризи у економски снажним САД.

Амерички председник Барак Обама покушавао је током лета да убеди обе партије у Конгресу да пристану на кресање буџета до "дедлајна" 2. августа, док је *Голдман Сацхс Гроуп Инц* "кориговао наниже" своје прогнозе за САД.

Европски лидери су се спорили око дугорочних решења за 20 месеци дугу дужничку кризу, уз упозорења: ако се она с малих нација као што је Грчка или Португал прошири на много веће, као што су Шпанија и Италија, то може имати разарајући ефекат и изазвати наредни светски кредитни слом.

ИТАЛИЈА НИЈЕ ГРЧКА: Према Еуростату, статистичкој институцији Европске уније, италијански јавни дуг износи 116 одсто БДП-а у 2010, што је други највећи релативни дуг после Грчке (са 126,8 одсто БДП-а). Међутим, највећи део италијанског јавног дуга је у власништву националних актера, а то је велика разлика између Италије и Грчке.

Запосленост је опала у Италији мање него у Шпанији, али ипак је италијанска стопа запослености још увек за три поена испод шпанске. Италијански БДП је пао за готово седам одсто, два поена више него у Шпанији, и не показује знаке опоравка.

Међународни монетарни фонд (ММФ) затражио је од Италије да осигура "одлучну имплементацију" мера штедње да би смањила спољни дуг уз опомену да је Рим можда превише оптимистичан кад је у питању економски раст. Лист "Вол стрит џорнал" износи процену да је раст италијанског БДП-а у 2011. износио 1 одсто и да ће и у наредним годинама бити скроман, односно знатно мањи него што су Италијани то предвиђали.

Поменимо овде, поређења ради, да је Бундесбанка у јуну предвиђала да би раст немачке привреде у овој години могао износити 3,1 одсто (раније је предвиђала 2,5). Европска централна банка је предвиђала да би у еврозони раст могао да износи 1,9 одсто у 2011.

И богати дугују, најбогатији највише, реч је о томе ко је способан да дугове враћа.

Италијански министар финансија Ђулио Тремонти је у уторак 12. јула напустио састанак с министрима финансија Европске уније да би наставио рад на плановима за штедњу.

До овог лета Италију је заобишао најгори облик кризе такозваног европског сувереног дуга. У Италији се ипак није надувао балон кредита за некретнине попут оних који су девастирали Ирску и Шпанију, а она је више од половине својих обвезница држала код куће.

Ови фактори, чини се, нису били довољни да се та земља заштити од тржишних турбуленција. Међународна агенција за кредитне рејтинге *Стандард & Пурс* 21. маја је "снизилa прогнозу" за Италију: од оцене да је италијанска економија стабилна дошло се

до негативне оцене. Међународна агенција за кредитне рејтинге *Мудис Инвесторс Сервице* је 17. јуна најавила да ће се смањити кредитни рејтинг Италије.

РЕЈТИНГ-КОНТРОВЕЗА: Неки сматрају да су америчке агенције које оцењују кредитни рејтинг – *Мооду'с, С&П и Фитцх* – играле важну, и контроверзну, улогу у текућој кризи на европском тржишту вредносних папира – као, уосталом, и у америчкој кредитној кризи и у исландској кризи.

Шпански и грчки премијери су тврдили да кризу погоршавају финансијски шпекуланти и хеџ фондови (*хедге фондс*, приватни фондови који инвестирају у различите области истовремено како би своје улагаче заштитили од ћуди тржишта). Немачка канцеларка Ангела Меркел је такође прозивала оне који "експлоатишу" буџетску кризу у Грчкој и другде.

И улога америчке банкарско-осигуравајуће империје *Голдман Сацхс* у грчкој кризи је такође била под лупом.

СТРЕС ТЕСТ: Тржиште је постало "нервозно" због очекивања резултата тестова Европске банке током којих је упаљено црвено светло за италијанске банке *УниЦредит*

, *Интеса Санпаоло*

и друге, мада су се пре тога чуле процене да ће италијанске банке проћи тест. Акције банке

УниЦредит

пале су за 7 процената.

Осам од 91 европских банака из 21 земље није прошло стрес-тест Европске банке који показује шта би се с њима десило у другој рецесији. Стрес-тестовима је испитивана способност банака да издрже две године растуће незапослености, пад цена кућа, пад стопе привредног раста четири одсто испод планиране и друге неповољне околности. Критичари замерају да тај тест не садржи сценарио какав се десио у Грчкој. Гледало се ваљда ипак како ће стајати немачке и француске банке које су иначе доста уложиле и у грчке владине обвезнице, а држе око 150 милијарди долара италијанског дуга, док амерички инвеститори и велике банке – око 36,7 милијарди долара италијанског дуга.

Тест није прошло пет банака у Шпанији, две у Грчкој, једна у Аустрији. Још 16 банака је једва прошло тај тест: на Кипру (једна банка), у Немачкој (две), у Грчкој (две), у Италији (једна), у Португалу (две) и у Словенији (једна).

Аустријска Фолкс банка (*Оестерреичхисцхе Волксбанкен АГ*) и грчка ЕФГ банка, које нису прошле стрес-тест, а које имају филијале у Србији, стабилно послују, пошто као правна лица у Србији оне и немају велике везе са земљама матицама, тврде у Народној банци Србије.

Неки кажу да је мана тих стрес-тестова у томе што не укључују ударе попут грчког сувереног дуга. Да укључују, слика би била много алармантнија.

Кад је 15. јула објављено да је пет италијанских банака прошло тест "с малом маргином", гувернер Банке Италије Фабрицио Сакомани изјавио је новинарима да би чињеница да су италијанске банке прошле тест могла утицати на смиривање тржишта – пошто је до узнемирења и дошло због претпоставке да оне не могу проћи тест.

Финансијско тржиште се, према агенцији Ројтерс, мало охладило након три дана буре око италијанских обвезница.

Смањење кредитног рејтинга Италије и пољуљано поверење пратили су политичко трење: Берлусконијев владајући блок је лоше прошао на локалним изборима широм Италије, и почело се говорити да Берлусконијева влада може пасти пре краја мандата у 2013, а њен рејтинг је још склизнуо 14. јуна, када су бирачи на референдуму одбацили предлоге о забрани нуклеарних електрана и приватизацији дистрибуције воде.

ЧУДО У РИМУ: Пошто се италијански дуг гомила, а достигао је 1,549 билиона евра, једног тренутка почетком овог лета изгледало је да ће и Италија постати лака мета за шпекуланте, а у појединим медијима тај дуг је процењиван на 1,8 билиона.

Италијанска влада је 4. јула одобрила мере штедње за уравнотежење буџета до 2014, али спровођење плана прати конфузија, пошто је план предвиђао 47 милијарди евра штедње, а касније је скресан на 40 милијарди... Италијански Сенат усвојио је у четвртак 14. јула пакет мера штедње вредан 70 милијарди евра.

Мере које је предложила влада премијера Силвија Берлусконија усвојене су са 161 гласом за и 135 гласова против. Опозиција, која је одустала од опструкције рада парламента, гласала је против ребаланса буџета, тврдећи да мере углавном погађају просечне породице и не доприносе привредном расту, који је неопходан за излазак из кризе. "Са оваквим буџетским резевима, погодићете породице, ђаке, пореске олакшице на некретнине. Премијеру, који није овде, поручујем да његова влада штети Италији", изјављује Ана Финокјаро из опозиционе Демократске партије.

Доњи дом италијанског парламента усвојио је потом, у петак 15. јула, економски пакет који предвиђа мере штедње.

Берлускони је гласање о пакету претворио у гласање о поверењу његовој влади, како би спречио да евентуални дисиденти гласају против. Опозиција је гласала против, али је пристала да не подноси амандмане на предлог плана како би била убрзана процедура усвајања. Председник Италије Ђорџо Наполитано је брзо усвајање пакета назвао "чудом".

Кад је пакет у оба дома италијанског парламента усвојен, премијер Берлускони је, очито с олакшањем, отишао кући и – пао у кади, повредивши главу... Једна епизода има смешан обрт. Да ли и цела криза? Криза која се тако сели и понавља од земље до земље, сигурно ће тражити и крупније политичке одговоре.

Европски лидери који се у Бриселу буду састали у четвртак 21. јула, треба да процене да ли се криза примиче крају с већом интеграцијом у еврозони, што подразумева да се терет подели међу владама еврозоне или ће криза кад-тад резултирати драматичним ломом. Стефани Флендерс, економска уредница у ББЦ-ју, која то констатује, сумња да они већ сада губе контролу – и тајминг.